

Šiame numeryje:

Šiame numeryje:

Ar ekonominė veikla nėra humanisti-
nė?

Linksmas jaunuolis — uolus Kristaus
sekėjas.

Šv. Pranciškaus tapyboje.

Šv. Pranciškaus Asyžiečio saulės gies-
mė.

Mūsų laikų Kristaus sekėjai — Motina
Marija-Kazimiera Kaupaitė ir arkivys-
kupas Teofilus Matulionis.

J. Žilevičiaus veikla Amerikoje.

Lietuvių liaudies menas Chicagoje.

Nauji leidiniai.

Linksmas jaunuolis — uolus Kristaus sekėjas

Šv. Pranciškaus 800 m. gimimo
sukakties ir šventės proga

VIKTORAS GIDŽIŪNAS, O. F. M.

Šv. Prancišką Asyžietį, pa-
siturinčio Asyžiaus audinių
pirklio Petro Bernardone sū-
nus, gimė 1182 m. Motinos pa-
geidavimu pakrikštytas Jonu,
vėliau tėvo pramintas Pran-
ciškum. Lotyniškai skaityti ir
rašyti jį išmokė Šv. Jurgio baž-
nyčios kunigai, o iš motinos
šiek tiek pramoko pranciūziš-
kai. Jaunystėje Prancišką mė-
go linksmą gyvenimą: kėlė
puotas, dainavo ir troško pasi-
žymėti karo žygiuose. Daly-
vaudamas asyžiečių kovoje su
perugiečiais, pateko nelais-
vėn ir iš jos išpirktas, grįžęs
namo susirgo. Po ligos pradėjo
tolti nuo savo ankstesnių pap-
ročių, bet troško tapti kavalie-
rium — ritieriu. Dėl to stoji-
savo noru į Gualtero Brienne
kariuomenę ir vyko į Pulia gin-
ti popiežiaus teisių prieš impe-
ratorių, bet Spoleto mieste sa-
pne įspėtas grįžo Asyžium ir
atsidavė maldos ir atgailos gy-
venimui.

Šis sapnas ir namo grįžimas
yra laikomas Pranciškaus at-
sivertimu. Tačiau Pranciš-
kaus atsivertimo negalima su-
prasti kaip nuodėmingo
gyvenimo pakeitimo, bet kaip
tobulesnio gyvenimo pradžia.

Jo keitimasis vyko pamažu.
Jis galbūt jau prasidėjo Peru-
gijos nelaisvėje, bet lemian-
čios reikšmės turėjo Spoleto
sapnas. Grįžęs Asyžium, jis pa-
sislėpęs melsdavosi kalnų olo-
je ir tapo dosnesnis vargšams.
Paskui jo kelią rėmė Romon ir ten
pasikeitimas su elgeta drabu-
žiais bei išmaldos prašymas
prie Šv. Petro bazilikos durų jį
užgrūdino nusizeminime, o pri-
sivertimas pamilti raupsuo-
tuosius padėjo jam save nuga-
lėti.

Pašaukimas pradėjo ryškėti,
kai, jam besimeldžiant Šv. Da-
mijono bažnytelėje, iš kryžiaus
prabilęs Kristus liepė atnaujinti
grįžtančią bažnyčią. Tada jis
darnesuprato tikrosios savomi-
sijos prasmę, dėl to bandė at-
statyti grįžtančią Šv. Damijo-
no bažnytelę tėvo pinigais,
gautais už parduotas gelumbes
ir arklių. Tuo metu Prancišką
pradėjo tolti nuo draugų ir na-
mų ir apsigyveno prie Šv. Dami-
jono bažnytelės, bet nedrįso pa-
sirodyti jo ieškoti. Tėvui ir
jam pasisakyti savo pašaukimą.
Paskui, apkaltinęs save nedrą-
sa, ėjo namo, kad atskleistų tė-
vams savo pašaukimą. Atsis-
kyrėlio gyvenimas buvo

Vytautas Kašuba. Šv. Prancišką priima stigmatas (Nuotr. V. Maželis)

pakeitęs jo išvaizdą. Vaikai pa-
laikė jį pamišusiu ir šaukdami
mėtė jį akmenimis. Vaikų išjuo-
kiamą sugavo jį tėvas ir, užda-
ręs rūsyje, geruoju ir piktuoju
bandė sugrąžinti į normalų gy-
venimą. Kadangi Prancišką
buvo neperkalbamas, tai, tėvui
išvykus, paleido jį motina, o jis
vėl tęsė atsikyrėlio gyvenimą.

Tada tėvas, netekęs kantry-
bės, sumanė teismo keliu atim-
ti jam paveldėjimo teises ir iš-
vyti iš miesto. Viskas veltui,
nes Prancišką 1207 m. žiemą,
grąžinęs tėvui pinigus ir dra-
bužius, nuogas vyskupo ap-
siaustu pridengtas, tarė: "Nuo
dabar aš nesivadinsiu Pietro
Bernardo sūnumi, bet į savo tė-
vą kreipsiuos — Tėve mūsų,
kuris esi danguje". Tai buvo
paskutinis Pranciškaus perga-
lės žingsnis. Nuo tada jis pra-
dėjo tikrojo beturčio atsikyrė-
lio gyvenimą. Tada jis savo
rankomis ir surinktomis auko-
mis atnaujino Šv. Damijono,
Šv. Petro ir Porciunkulės baž-
nyteles.

Taip jam besidarbuojant,
prabėgo dveji metai. Pagaliau
1209 m. vasario 24 d., šv. Mo-
tiejaus apaštalo šventėje, Por-
ciunkulės bažnytelėje Mišių
metu išgirdo Evangelijos žo-
džius apie apaštalų siuntimą ir
pajuto tikrąjį savo asmeninį
pašaukimą apaštalavimo dar-
bui. Tada, viską metęs, išėjo

sakyti pamokslą. Netrukus
Pranciškaus gyvenimu ir pa-
mokslais ėmė žavėtis jauno-
liai ir panoro juo sekti. Pirmie-
ji jo sekėjai buvo Bernardas iš
Quintavalle, aukštos kilmės
asyžietis, ir Petras Cattani,
mokytojas kanauninkas, bet ne
kunigas. Kiek vėliau prie jų
prisidėjo ir kiti. Sulaukęs 11 se-
kėjų, Prancišką parašė trum-
pą regulą, kuri susidėjo iš
Evangelijos patarimų ir reika-
lingiausių vienuolinio gyveni-
mo nuostatų. Tada 1210 m. pa-
vasarį su savo sekėjais nuvyko
į Romą ir iš popiežiaus Inocen-
to III gavo žodinį vienuolijos
patvirtinimą. Popiežius Pran-
ciškui ir jo broliams suteikė
tonsuras, leido sakyti pamoks-
lus ir pažadėjo savo globą. Po
šio patvirtinimo brolių skai-
čius pradėjo greitai augti. Ta-
da Prancišką savo brolius pa-
vadino Mažesniaisiais
Broliais.

Pranciškaus pamokslais ir
gyvenimu susižavėjusios pa-
norą juo sekti ir mergaitės. Pir-
moji buvo šv. Klara, aukštos
kilmės ir turtingos šeimos asy-
zietė, kurią 1212 m. Verbų sek-
madienio naktį, pabėgusią iš
namų, Prancišką apvilko at-
gailos drabužiu. Atsiradus
daugiau kandidatų, Pran-
cišką padėjo Klarai parašyti re-
gulą ir įkurti seserų klariškių
vienuoliją, oficialiai vadina-
mą antruoju šv. Pranciškaus
ordinu.

Pranciškaus apaštalavimo
išdava buvo ir trečiasis pasa-
liečių pranciškių ordinas.
Juo ir jo pamokslais žavėjosi
visi: jauni ir seni, vadė vyrai ir
ištekėjusios moterys, kilmin-
gieji ir paprasti žmonės. Visi
norėjo juo sekti, dėl to Pran-
cišką parašė trečiąją regulą ir,
gavęs popiežiaus patvirtini-
mą, įkūrė pasaulyje gyvenan-
čių žmonių ordiną.

Greitas Mažesniųjų Brolių
vienuolijos augimas pareika-
lavo geresnės organizacijos.
Dėl to Prancišką nuo 1217 m.
(Nukelta į 2 psl.)

Kertinė Parastė

Ar ekonominė veikla nėra humanistinė?

Svarstant turtingo žmo-
gaus rehabilitacijos galimybe
ir jos reikalingumą, verta pri-
siminti kitą giminę sąvoką,
kuri taip pat yra reikalinga
pakilninimo. Tai yra
ekonominio veikėjo sąvoka. Ji
per paskutinius šimtmečius
taip pat yra doriškai nukentė-
jusi. Nors įvairi ūkinė ir tech-
ninė pažanga ūkinį veikėją
stipriai iškišo į visuomenės
priešakį, tačiau pats šio veik-
ėjo asmuo pūsidarė bedvasis.

Proga šiam svarstymui su-
daro šiais metais švenčiamas
šv. Pranciškaus Asyžiečio 800
metų gimimo jubiliejus. Šv.
Prancišką, artimo meilės ve-
dinas, ėjo žmogaus mokyti ne
atitrauktos nuo gyvenimo mis-
tikos, bet paprasčiausiai aprū-
pinti jį trūkstamais reikmeni-
mis. Šita prasme šv.
Prancišką yra ūkinis žmo-
gaus. Žinoma, jo ūkiškumas yra
tampriai susijęs su jo religin-
gumu ir šio pastarojo yra
įkvėptas.

Šv. Pranciškaus atstovau-
jamas žmogus nėra suskilęs į
dvasinį ir medžiaginį žmogų.
Žmogaus skilimas vakarų kul-
tūroje prasidėjo vėliau, kada
buvo prarastas ryšys tarp reli-
gijos ir proto. Ir tas praradi-
mas tebesitęsia. Prasidėjęs ski-
limas tarp dvasinio ir
praktiško žmogaus naujųjų
amžių pabaigoje sudarė progą
ateiti marksizmui tą skilimą
užgrįsti. Jis tačiau šį skilimą
bandė pašalinti tuo būdu, kad
pasilikto vien tik prie medžia-
ginio žmogaus sampratos. Šios
naujos, komunizmo sukurtos,
situacijos mes neturime praleis-
ti iš akių, kai švenčiame šv.
Pranciškaus jubiliejų.

Mes, modernus krikščionis,
esame suplyšęs žmogus. Mes
esame dvasingi ir mylintys sa-
vo religiniame mąstyme, bet
mes esame kapitalistiškai ne-
paisantys savo artimo savo
ekonominuose apsiaprendi-
muose. Šis suskilimas yra ne-
pateisinamas ne tik krikščio-
nišku, bet ir humanistiniu
žvilniu. Ekonominė veikla
yra būdingas žmogiskumo
pagrindas nuo pat žmoni-

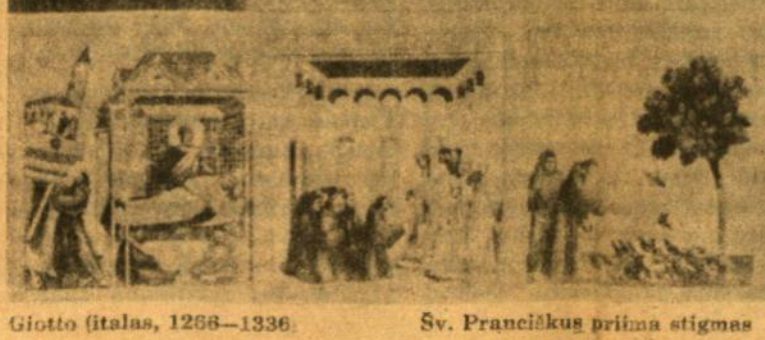
jos gyvenimo pradžios. Tai
ypač yra išskelusi moderni et-
nologija, tyrinėjama žmonių
kultūros istorijos metodu. Ji
randa, kad pirminis žmogus
yra ne tik savo dvasingumo
atstovas, bet ir savo ekonomi-
jos kūrėjas.

Vienas iš vadovaujančių
šiais laikais etnologų Wil-
helm Koppers šitaip aptaria
žmogaus ir ekonomijos santy-
kį: "Tik žmogus turi ekono-
miją ir ją turi visada" (Die
ethnologische Wirtschaftsfor-
schung, Anthropos, 1915 -
1916, Wien, psl. 613. Pabrauki-
mai jo). Ir toliau paaiškin-
damas, jis sako, kad ekonomi-
ją turi pirminės kultūros
žmogus ir apskritai pirminis
žmogus, tiek kiek proistorija ir
etnologija šiandien jį mums
atidengia (p. 613).

Žmonija save išlaiko tam tik-
ra prasme sukurdamą ir tobu-
lindama savo gyvenimo prie-
mones, maistą ir gyvenamąją
aplinką. Ir šia prasme žmoni-
ja yra panaši į Dievą. Tačiau
šiandien mes, naudodamiesi
įvairiais gyvenimo patobulini-
mais, į juos žiūrime kaip į kaž-
ką pažeminančio, mažiau ver-
tingo.

Savo ekonomine veikla žmo-
gaus skiriasi nuo gyvulio. Tei-
singai yra pasakęs M.
Moszkovski, kad "gyvulys ė-
da, kai yra alkanas, o žmogus
valgo, kad nebūtų alkanas".
Dėl to, pasak jo, gyvulys yra
žemėje svečias, o žmogus yra
šeimininkas (Pgl. Koppers, p.
616).

Einant etnologų pažiūra,
ūkinės žmogaus pažangos ne-
galima atsieti nuo dvasinės jo
pažangos. Atkreipę į tai dėme-
sį, mes turime pagrindo per-
žiūrėti savo pažiūrą į ekono-
minį žmogų. Tas persvarstymas
galėtų sudaryti progą ekono-
miniam žmogui atrasti savo
vertingumą. Nėra reikalo duo-
tis suklaidinamiems neteisin-
go dvasingumo. Krikščionybė
nėra atitrauktas nuo gyveni-
mo dvasingumas, bet žemės
gyvenimo pašventimas. Tei-
singai būna teologas Fran-
(Nukelta į 2 psl.)

Giotta (italas, 1268-1336)

Šv. Prancišką priima stigmatas

Giovanni Bellini (italas, 1430-1516)

Šv. Prancišką

Linksmas jaunuolis — uolus Kristaus sekėjas

(Atkelta iš 1 psl.)

pradėjo šaukti visuotinius brolių susirinkimus — generalines kapitulas. Juose buvo nagrinėjamos ordino problemos ir duodami nauji praktiški nurodymai. Geresniam brolių valdymui Pranciškus savo ordiną padalijo į teritorines provincijas ir parašė naują, 1221 m. generalinę kapitulą, priimtą, regulą, paskui, kardinolui Ugolini padedant, perredaguotą ir 1223 m. lapkričio 29 d. galutinai popiežiaus Honorijaus III patvirtinamą. Tada Pranciškus, trokšdamas visai atsiduoti dvasiniam gyvenimui, ordinui valdyti paskyrė savo vikarą Petrą Cattani, kuriam greit mirus, išrinko broį Eliją, o ordinui globoti gavo kardinolą globėją.

Pranciškus, supratęs, kad apaštalių pavyzdžiu yra sujungiamas skelbti Evangeliją, tuoj paprastais žodžiais itališkai pradėjo sakyti pamokslus (iki tol pamokslai buvo sakomi lotyniškai). Jis juos sakė visur: aikštėse, gatvėse, bažnyčiose ir atvirame ore, visus ragino daryti atgailą, nes prisiartinio dangaus karalystę. Susilaukęs pirmųjų sekėjų, jų neuždare vienuolyne, kaip darydavo ankstesnieji vienuolių ikūrėjai, bet siuntė juos sakyti pamokslus. Pats Pranciškus vien Italijoje pamokslų sakymu nepasitenkino, bet vyko ir į tolimus kraštus. Antai 1212 m. bandė vykti Sirijon, bet audra laivą nubloškė į Dalmatiją ir buvo priverstas grįžti. Kitais metais jis vyko į Maroką, bet ligą jį sulaukė Ispanijoje ir 1215 m. turėjo grįžti Italijon. Pagaliau 1219 m. išplaukė į Egiptą, kur krikščionių kariuomenė puolė saracėnų pilį Damiatą. Čia jis stengėsi sutaikyti nesutariantius kryžiaus karo vadus. Paskui nuvyko pas mahometonų sultoną Al — Malikal Kamil ir jam sakė pamokslus, tikėdamas jį atversti. Sultonas neatsivertė, bet leido Pranciškui savo žemėse sakyti pamokslus. Tada jis nuvyko Palestino ir lankė šventas vietas. Paskui, ordino reikalų verčiamas, grįžo Italijon, kur ligi mirties penustojo sakyti pamokslus.

Sutvarkęs ordiną ir atsiskęs nuo jo valdymo Pranciškus atsidavė mistiniam gyvenimui, pilnutiniam Kristaus sekimui taip, kad 1224 m. rugsėjo 17 d. Alvernos kalne buvo pažymėtas Kristaus žaizdomis. Pagaliau jo kūnas nuo nuolatinų pasninkų ir aštrios atgailos visai paliego. Jis kentėjo nuolatinis vidurių skausmus, prisidėjo dar ir akių liga, beveik visiškai atėmusi regėjimą. Veltui jis, brolių patartas, ieškojo atsigavimui Rieti lygumoje, Ponte Colombo ir Greccio miške ir Sienos mieste. Jo sveikata tolydžio blogėjo. Tada sugrįžo Asyziun ir apsigyveno prie Sv. Damijono bažnytelės. Vėliau buvo slaugomas vyskupo rūmuose. Čia jis sukūrė Saulės arba kūrinių giesmę Kūrėjui ir parašė savo Testamentą. Matydamas savo gyvenimo pabaigą, panorą mirti prie Porciunkulės, į ten brolių nešamas palaimino gimtąjį miestą. Mirė prie Porciunkulės spalio 3 vakare. Kitą dieną jo kūnas buvo palaidotas Sv. Jurgio bažnyčioje, Asyziuje.

Pranciškaus kanonizacija įvyko po dvejų metų. Popiežius Grigalius IX 1228 m. liepos 15 d. atvyko Asyziun, paskelbė Pranciškų šventuoju ir spalio 4 d. įsakė švęsti šv. Pranciškaus šventę. Kitą dieną padėjo pirmąjį akmenį Sv. Pranciškaus bazilikai, kurios statyba rūpintis pavedė broliui Elijui, tuometiniam Mažesniųjų Brolių generolui. Užbaigus apatinės bazilikos

statybą, 1230 m. gegužės 25 d. į ją buvo perneštas šv. Pranciškaus kūnas, kur ir dabar ilsis.

Šv. Pranciškus nebuvo mokslo vyras ir nepalikė didelių garsių veikalų. Jo raštai yra tik vienuolinės regulos, Saulės giesmė, Testamentas ir keli trumpi laišukai. Šv. Pranciškus garsus dvasios revoliucija, kurią jis atnešė į pasaulį ir atnaujino tikinčiųjų gyvenimą tuomet supasaulejusios Bažnyčios viduje, dėl to jo mėlės, neturto ir paklusnumo reforma laikoma pasaulinio masto įvykiu. Nė vienas šventasis nesusilaukė tiek biografijų ir nė vienas tiek nefigūruoja mene, muzikoje ir literatūroje. Kiek primiršta Sv. Pranciškų XIX amžiuje vėl iškėlė romantizmas, šį kartą kaip poetą, gamtos mylėtoją ir dainininką. Iš to kilo naujas juo susidomėjimas, kuris P. Sabatier dėka virto moksliniu sąjūdžiu iki šiol tebesitęsiančiu. Sv. Pranciškaus asmenybė, spinduliuojanti savo laikų žmonėms, tebėra gyva ir po 758 metų ir spinduliuoja modernių laikų pasauliui savo neturtu ir broliška meile. "Sv. Pranciškus, anot popiežiaus Pijaus XI, perėjo pasaulį kaip "alter Christus" — kaip antras Kristus, savyje nukopijavęs dieviškąjį Išganytoją taip, kaip nė vienam šventajam nėra pavykę".

Jo dvasios sklaida greit pasiekė tolimus kraštus ir anuomet dar pagoniška Lietuva. Pranciškoniui skelbė Kristaus mokslą Lietuvoje Mindaugo krikšto metu, buvo Vytenio ir Gedimino draugai ir gynė juos nuo Vokiečių ordino kėslų. Jie krikštijo Lietuvą ir davė pirmuosius Vilniaus vyskupus. Vėliau gynė Lietuvos tikinčiuosius nuo klaidatikių. Lietuvai praradus laisvę, neteko

Gentile Bellini (italas, 1429–1507)

Sv. Pranciškus

savo vienuolynų ir savo dalį sujungė su lietuvių tremtinių dalia. Dalis jų liko Lietuvoje ir buvo komunistų sunaikinti, ki-

ti, išvykę į svetimus kraštus. Sv. Pranciškaus dvasioje lietuvių tarpe dirbė religinė ir kultūrinė darba.

Šventas Pranciškus tapyboje

Siemet sueina 800 metų nuo Sv. Pranciškaus Asyziečio (1182–1226) gimimo. Šis šventasis žmonių buvo taip gerbiamas, kad, praėjus vos keletriems metams nuo jo mirties, jau buvo tapomi jo atvaizdai. Pačius pirmuosius šventojo atvaizdus randame ikonose, pieštus tarp 1228 ir 1270 m. Nors tos ikonos nupieštos skirtingų miestelių bažnyčioms, tačiau visose šventasis atvaizduotas labai panašiai. Paviekslo centre stovi Sv. Pranciškus. Jo figūra ir veidas tapyti bizantiškame stiliuje.

Giotto (italas, 1266–1336)

Sv. Pranciškų sako pamokslą paukščiams

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Vienuolišku abitu, susijusios baltos virvės, viena ranka jis laiko didelę knygą, o kitos pirštai ištiesti laiminimui. Rankos ir kojos pažymėtos Kristaus žaizdomis. Jo veidas griežtai rūstus, asketiškas, išdidus, iškilingas. Paviekslo šonuose mažesni piešiniai atvaizduoja scenas iš šventojo gyvenimo.

Pastačius dviejų aukštų baziliką Sv. Pranciškaus garbei Asyžiaus miestelyje, ją išdekoruoti buvo pakviesti tada

jau pasižymėję menininkai Cimabue ir Giotto. Šie menininkai, įnešę naujo vėjo aplamai menui, taip pat jo įnešė, piešdami ciklus iš Šventojo Pranciškaus gyvenimo.

Cimabue buvo vienas iš menininkų, dekoravusių freskomis žemutinę bažnyčią. Freskoje „Mergelė su Kūdikiu“ jau matome Sv. Pranciškų, išsivadavusį iš bizantiškos, stilizuotos, šaltos išraiškos. Nors šis piešinys yra 13 šimtmečio ir per metų naštą sužalotas ir vėl atnaujintas, tačiau vis tiek jame matome Sv. Pranciškų paprastą, žmogišką, nusižeminusį, gilaus tikėjimo asmenybę.

Turtingiausia šio šventojo atvaizdais yra aukštesnioji šios bazilikos bažnyčia. Menininkas Giotto su savo mokiniams čia iliustruoja Sv. Pranciškaus gyvenimą net 28 freskomis. Tai nėra čia vien tik šventojo gyvenimo atvaizdavimas, bet kartu tai yra ir itališkos tapybos pradžia. Giotto, čia jau sulaužęs šaltą bizantišką stilių, piešia stiprias ir paprastas figūras, monumentalias savo svoriu ir apvalumu. Jis taip pat išgauna gilumos ir erdvės iliuziją. Paviekslų fone įveda architektūrinę erdvę. Nors tos erdvės santykis su figūromis dar nėra realistiškas, bet erdvė jam tarnauja simboliškai. Tokioje freskoje, kur Sv. Pranciškus išvaro velnius iš Aerezo miestelio, kaip tik matome architektūrinės erdvės simboliką. Šventasis stovi prie viso miestelio vartų iškelęs ranką link pastatų, ir matome kaip iš namų lekia lauk demonai. Freskoje „Pamokslas paukščiams“ šventa-

sis natūraliai pasilenkęs kalba po medžių susirinkusiam paukščių būriui. Atrodo, jog susirūpinę paukščiai visi žiūri į šventąjį, ištempę savo kakliukus, o dar vienas pavėlavęs skuba nutūpti į jų būrį. Fone jūros mėlynė, o priekyje medžiai, pasipuošę didžiuliais baltais žiedais.

Kitoje freskoje, kur Sv. Pranciškus pamokslauja popiežiui, Giotto, jau atsikrėtęs ir rūsių bizantiškų veido bruožų, vykusiai atvaizduoja, kaip šventasis kažką įrodinėja popiežiui, o šis, ranka pasirėmęs, rimtai klausia, gi aplink susėdę kardinolai tuo labai susirūpinę ir susimąstę. Arba freskoje „Riterio Celano mirtis“ rodoma drama, kai įvyksta staigi mirtis. Matome, kaip, bevalgant prie stalo, staiga riteris sukrinta. Sv. Pranciškus stovi prie to paties stalo ir su gailėsčiu stebi svečių susijaudinimą. Moterų iškeltų rankų mostai, jų rauda ir gailėsčius mus veikia tiesiogiai, mes kartu išgyvename šią mirties dramą. Ir taip eina freska po freskos, iliustruojančios šventojo gyvenimą. Matome, kaip Sv. Pranciškus atsisėda savo tėvo, kaip slaugo raupsuotuosius, atremia griūvančią bažnyčią, įsteigia trečinių ordiną, atiduoda savo drabužį pavargėliui, meldžiasi bažnyčioje, bando atversti Egipto sultoną, padaro stebuklą su ugnimi, meldžiantis iš uolos išstryksta šaltinis, meldžias Mišiose prieš edžių, stigmatizaciją, šventasis mirties patalė, jo palaičius aprauda Sv. Klara ir jos ordino vienuolės, ligonis pagyja prie jo kapo, pomirtinės Sv. Pranciškaus vizijos, jo kanonizacija ir jo triumfas.

Sv. Pranciškus gyveno tuo laiku, kada italų mene įvyko esminių pasikeitimų, bizantiškas menas virto naujoju humanizmu, o vėliau renesanso pradžia. Meno istorikai yra išskėlę mintį, kad šio šventojo asmenybė turėjo įtakos ne tik religiniam sąjūdžiui, bet taip pat yra viena iš priežasčių itališkojo meno pasukimo renesanso kryptimi. Šio pasukimo priežastimi kaip tik ir buvo 13 š. menininkas Giotto, kuris jau tada pasižymėjo pranciškoniška dvasia savo mene — švelnumu, nusižeminimu, džiugesiu, tikėjimu.

Keičiantis meno srovėms, Sv. Pranciškus taipgi nebuvo pamirštas, jis ir toliau figūruoja menininkų kūriniuose. Dabar jau matome atskirus paveikslus, dažniausiai Mariją su Kūdikiu ir šventaisiais. Tarp tų šventųjų vis yra ir Sv. Pranciškus. Skirtinguose meno stiliuose šis šventasis įgauna ir skirtingą išvaizdą.

Penkioliktojo šimtmečio Venecijos dailininkas Giovanni Bellini nupiešė monumentalų paveikslą: Madona su Kūdikiu sėdi soste, o jų šonuose matome po tris šventuosius, tarp kurių yra ir Pranciškus. Dailininkas savo meistriska tapybos technika puikiai perduoda kiekvieno šventojo fizinę ir dvasinę išraišką. Čia šventasis Pranciškus nebėra, kaip anksčiau matytas, nusižeminęs, vargšas žmogus, bet sveikais ir šauniais atrodantis jaunikaitis. Jis atvaizduotas ne tik stiprus fiziniai, bet ir dvasiniai. O garsusis Venecijos dailininkas Giorgione šios pačios temos paveiksle, Sv. Pranciškų atvaizduoja susimąstusį, pilną romantiškos nostalgijos.

Kitas Venecijos dailininkas Tiepolo aštuonioliktame šimtmetyje nupiešia Sv. Pranciškų gaunantį stigmas. Šis meno kūrinys yra grandiozinis. Sv. Pranciškų, atsirėmusį į medį, prilaiko angelas su didžiuliais spar-

nais ir pilnu liūdesio veidu. Šventasis vienuolišku, rudu abitu, susijusios baltos virvės ir rožančiumi, šalia ant žemės guli knyga, lazda ir kaukolė. Iš šviesiai mėlynų dangaus skliautų krinta spinduliai į šventojo ištiestus delnus ir šoną. Jo veidas, žiūrintis į angelą, pilnas skausmo ir rimties. Šviesos ir šešėlio žaisme, gamtos aplinkoje jaučiama gili dieviškoji ramybė.

Dailininkas Tiziano nupiešė didžiulį paveikslą Madona su Kūdikiu ir šventaisiais. Šiame kūrinyje Madona su Kūdikiu nebėra centre kaip iki šiol, bet centrą užima du šventieji: Sv. Petras ir Sv. Pranciškus. Madonos dėmesys yra nukreiptas į Sv. Petrą, o Kūdikiui į Sv. Pranciškų.

Sv. Pranciškų tapė ne vien italai. Šveicaras Hans Fries nupiešė Sv. Pranciškų, priimančį Nukryžiuotojo stigmas į savo rankas. Dailininkas savo preciziška ir detalia technika nupiešė šventąjį fiziniai iškreiptu kūnu, nenormaliai ilgi pirštai ir rankos iškeltos į dangų. Šventasis klūpo basas,

egztazėje priima stigmas į savo rankas.

Ispanų dailininkas Francisco de Zurbaran, vienas iš labiausiai pasižymėjusių religinių temų dailininkas, nutapė seriją šventųjų gyvenimų. Jo Sv. Pranciškus yra su rudu abitu, dideliu šviesesnę spalvos lopu ant nugaros, atsi-klaupęs, vienoje rankoje laiko kaukolę, kitą pusiau ištiesęs, žiūri į dangų, atrodo lyg nori kažko paklausti savo Viešpaties.

Ir taip, vartydami meno istorijos knygą, nuolatos užtiksimame meno kūrinių, kuriuose figūruoja Sv. Pranciškus. Jis turbūt bus vienas iš populiariausių šventųjų, dažniausiai randamų meno kūriniuose. Jį lengva atpažinti su jam tipišką apsirengimu — rudu abitu, basas, vainiku, kirpti plaukai, su apvaliu plauku iškirpimu pakaušyje ir su Kristaus žaizdomis rankose ir kojose. Šis šventasis — poetas, gamtos mylėtojas ir dainininkas, savo asmenybe ligi šiol tebespinduliuoja nuolankumu, neturtu ir broliška meile.

Vecellio Tiziano (italas, 1477–1576) Castelfranco Madona su Sv. Pranciškumi ir Sv. Jurgiu.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

sens, SJ., pastebį, kad Kristaus dangun žengimo tiesa neturi sunaikinti jo gimimo žmogumi tiesos.

Krikščioniškoji galvosena šimtmečių eigoje ne kartą šį lygsvaros dėsnį yra praleidusi iš akių. Bet yra buvę laikotarpiai, kada krikščioniškoji kultūra sugebėjo šias abi tiesas teisingai derinti. Vienas iš tokių laikotarpių buvo Sv. Pranciškaus laikotarpis. Ir ne vien Vakarų krikščionija stengėsi derinti dvasinį ir medžiaginį gyvenimą. Pavyzdžiui paimkime šiuo kartu vieną Rytų krikščionijos žmogų, kuris suprato, ką iš tikro reiškia būti krikščioniui. Čia turiu galvoje Sv. Gregorijų Nysietį, kilusį iš šiaurinės Turkijos, gyvenusį 3 šimtm. po Kristaus. Jis, kalbėdamas apie išvidinių žmogaus geidimų teisingą su-derinimą, sako, kad įvairios žmogaus kovos mūmyse, tačiau reikia, kad, "... mūsų kūnas negeistų prieš dvasią ir kad dvasia negeistų prieš kūną" (cituoja iš brevijoriaus februa V, hebd. XIX). Atkreipkime dėmesį į tai, koks realus yra šis graikiškos kultūros šventasis. Jis pramato ir tokią galimybę,

kad dvasia gali kenkti kūnui. Ir krikščioniškų uždavinių tarpe jis įskaitė žmogaus pastangą nepasiduoti vienašališkam dvasingumui.

Sv. Gregorijus Nysietis mums yra geras mokytojas, kai šiandien stovime prieš uždavinį naujai įvertinti mūsų ekonominį gyvenimą ir jo veikėją.

V. Bgd.

NAUJI LEIDINIAI

• VYTIS, Vol. 68, No. 6, 1982 m. birželis-liepa. Lietuvių ir anglų kalba Lietuvos Vyčių — Knights of Lithuania leidžiamas mėnesinis žurnalas. Vyr. redaktorė — Aldona Ryan, 6591 Mc Ewen Rd., Centerville, OH 45459. Administracija: 2524 W. 45th St., Chicago, IL 60632.

Šiame numeryje daugiausia dėmesio ir toliau kreipiama į lietuviškų parapijų metus. Paminimas tautos dainius Maironis 120 metų gimimo ir 50 metų mirties sukaktį proga. Įdomūs lietuviškos nostalgijos puslapiai — prisiminimai kaip atvykėliai tėvai savo mažiesiems pasakodavo apie Lietuvą, kaip pietums atsilankė į svečias prezidentas Smetona, kaip eita į žuvusio lietuvių angliakasio sermenis šimtmečio pradžioje. Plačiai atsispindi Lietuvos Vyčių paskirų narių ir skyrių veikla garsinant lietuvių vardą ir rūpinantis Lietuva.

Algirdas Kurauskas

Šv. Pranciškaus Saulės giesmė

Šv. Pranciškaus Asyžiečio sesers saulės giesmė

Aukščiausias visagali, geras Viešpatie,
Tavo yra giesmės, garbė ir didybė
Ir kiekvienas palaiminimas.
Viskas iš Tavo prasideda,
Ir žmonės nér verti Tavo minėti.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, visi tavieji sutvėrimai,
Ypač puikioji sesė saulė,
Kuriam dienas ir mus tu apšvieti;
Jinai graži ir, spindėdama didžiū spindėjimu,
Mums atneša, Aukščiausias, Tavo vaizdą.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, brolis mėnuo ir žvaigždynai;
Danguj Tu jiems teiki puošnumą, grožį ir šviesumą.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, brolis vėjas,
Erdvės, debesys, giedra ir oro atmainos,
Per kurias Tu savo kūriniais teiki gyvastingumą.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, broliai vandens,
Kurie labai naudingi, ramūs, ir gaivina, ir skaidūs.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, sesė ugnis,
Ja Tu švieti nakties tamsybė,
Jinai graži, džiaugsminga ir stipri, galinga.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, sesė žemė motina,
Kuri mus valdo ir maitina
Ir augina visokių vaisių, ir žiedus spalvingus, ir žolę.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, kurs Tavosios meilės
padedamas atleidžia,
Ir ištvėria sunkius mėginimus ir kančią.
Palaiminti, kurie išlaiko taiką,
Jie bus Tavo, o Aukščiausias, vainikuoti.

Tegarbina Tave, o Viešpatie, sesuo mirtis mūsų kūniškoji,
Nuo kurios nė viens gyvenantis žmogus negal pabėgti.
Vargas tiems, kurie numirs nusidėjimuose mirtinguose.

Palaiminti, kurie nebeiškrysta iš švenčiausių Tavo norų kelio,
Ir jiems mirtis antroji blogo negalės atnešti.

Pagarbinkit ir šlovinkite Viešpatį, ir būkite jam dėkingi,
Ir tarnaukite Jam su didžiu nusižeminimu.

Vertė STASYS SANTVARAS

Taurios lietuvės biografija

Vysk. Vincentas Brizgys. KAZIMIERA KAUPAITĖ — MOTINA MARIJA. Išleido švento Kazimiero Seserų kongregacijos rėmėjų draugija. Spausdino „Draugo“ spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629. 1982 m. 189 psl., kaina 5 dol. Gaunama „Drauge“.

Vysk. V. Brizgys ne vien uoliai dalyvauja seimuose, suvažiavimuose, minėjimuose, iškilmėse, kur tik yra kviečiamas, ne vien bendradarbiauja periodinėje spaudoje su savo išmastytais religiniais straipsniais, daugiausia sielovados reikalais, bet apdovanoja mūsų išeivijos visuomenę ir savo naujai parašytomis knygomis.

Šis veikalas pasirodė labai laiku. Motinos Marijos įkurtoji seselių vienuolija švenčia 75 m. sukaktį, o be to — rūpinasi, kad ši taurios sielos lietuvė susilauktų šventumo pripažinimą.

Šis leidinys nėra sausa mokslinė istorinė studija, o gyvas, vaizdus, lengvai skaitomas Kazimieros Kaupaitės gyvenimo ir darbo aprašymas, patrauklia forma perteikiant jos gyvenimo slinktį, jos sukurtos vienuoliskos bendrijos pasiektus laimėjimus. Skaitytoją — ypač intriguoja aprašymas, kaip paprasta Lietuvos kaimo mergelė pasiekia Šveicariją pagrindiniam dvasiniam išsilavinimui, kokias kliūtis ji turi nugalėti, steigdama lietuvaikių mokytojų vienuoliją, kokių dvasingumų ji pati sušvyti, pelnydama pasitikėjimą į jos dvasinį sąjūdį besijungiančių kitų lietuvaikių ir duodama didelį įnašą mūsų išeivijos vieuomenei. Ji net prilyginama Motinai Cabrini.

Neapsunkindamas skaitytojo gausiomis citatomis, išnašomis, vis dėlto vysk. Brizgys

panaudoję plačius ir pirminius šaltinius. Gyvenant Šv. Kryžiaus ligoninėje, prie pat Šv. Kazimiero seserų motiniško namo, autoriui buvo lengvai prieinami gausūs ir rūpestingai tvarkomi šios vienuolijos archyvai. Taigi, rašydamos šį veikalą, autorius panaudojo originalius Motinos Marijos bendrus ir asmeniškus laiškus seselėms, jos surašytus prisiminimus iš 1907-1914 metų, kada vyko pats vienuolijos kūrimasis. Panaudoti net ir Motinos Marijos laišakai Šv. Kryžiaus kongregacijos seserims Ingenbohl mieste, Šveicarijoje, kur Motina Marija išgyveno pirmąją vienuoliską apmokymą. Panaudoti ir ankstyvesnieji veikalai: dr. J. B. Kon-

čiaus, K. Burton, dr. A. Kučo, Vl. Mingėlos.

Ir viskas panaudota dariniai, sumaniai, sklandžiai. Veikalas suskirstytas mažais skyreliais, kas žymiai palengvina skaitymą. Knyga supažindina ir su ano laiko išeivijos lietuvių parapijų rūpesčiais, lietuviškų mokyklų čia steigimu, religiniu gyvenimu. Informacijos pateikiamos daugiausia liečiančios Motinos Marijos gyvenimą bei veiklą, bet neaplenkta ir bendroji išeivija. Kalba lengva ir gana taisyklinga, nors kai kur būtų buvę ne pro šalį ir kai kurios pataisos, pvz., kalbant apie metus, vieton „du“, tiksliau būtų buvę vartoti „dvej“.

Gilų įspūdį daro Motinos Marijos prieš mirtį paliktas

paskutinis patarimas:

— Aukokitės... aukokitės... aukokitės geriems darbams.

Džiugu, kad šiam leidiniui išvysti dienos šviesą padėjo Šv. Kazimiero kongregacijos rėmėjos, knygą išleidamos. Tai jau svarbi kultūrinė veikla seselių darbuotei paremti. Rėmėjų draugijos pirmininkė Marija Rudienė, būvusi seselių ir Motinos Marijos, mokinė, parašiusi knygai šiltą įžangą, kurią užbaigia tokiu tikslu aptarimu Kazimieros Kaupaitės: „Mes prisimename mūsų šviesaus atminimo Motiną, pedagogę, visuomenininkę ir pavyzdingą lietuvę, pašventusią visą savo gyvenimą gėrio ir meilės Kristuje ugdymui, šių vertybių mūsų tautos ir pasaulio žmonių širdyse įvertinimui“.

(Nukelta į 4 psl.)

Al. Kašubienė

Kryžiaus kelių stotis (mozaika) Pranciškonų koplyčioj, Brooklyne, N.Y.

Nuotr. V. Maželio

Dovana monografijų panteonui

JURGIS GLIAUDA

Jeigu rinkti į specialios paskirties knygyną monografijų tomus, ar neatrodo toks monografijų rinkinys panašus į panteoną? Tas pat tikslas ir efektas. Tikrajame panteone sudėti kultūrai, istorijai, politikai nuspelnusių asmenų palaikai. Kapai, kaip paroda, traukia smalsius turistus. Ilgainiui panteonas tampa parodomaisiais kapais. Turistai perka įžangos bilietus ir defiliuoja pro dundančius savo senais vardais žymūnus.

Nedažnai išėjimoje pasirodo lietuvių politikos, kultūros ar religijos žymūnų monografijos. Tokių tipografinių paminklų atsiradimas itin retas, todėl ir labai mums brangintinas. Lietuviškųjų žymūnų monografijų rinkinys gali būti panteonas. Tai gali būti jūsų knygyno dalis. Kas mielą dieną jūs galite lankyti tą panteoną, atskleisti monografinį tomą — prieš jus atsiskleis tam tikra Lietuvos būties ir buities epocha. Monografijos subjektas, kaip gyvas, prisikels iš istorijos santėmų.

Pernai Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija išleido Prano Gaidos paruoštą monografiją, kurios pavadinimas detalus ir daug nusakantis: *Nemarus mirtingasis — Arkivyskupas Teofilijus Matulionis — Ganytojas, kalinys, kankinys ir laimėtojas*. Kontrastingi apibūdinimai: arkivyskupas ir kalinys, kankinys ir laimėtojas atidengia šios monografijos temos tragiką.

Sis tomas yra reta dovana alegoriškajam monografijų panteonui. Tai rūpestingai parengta knyga apie didelį mūsų gyvenamosios epochos asmenį, apie velionį arkivyskupą Teofilijų Matulionį.

Kas nėra girdėjęs apie šį aukštąjį dvasiškį, pilną žodžio prasme ganytoją ir kovotoją dėl religinės praktikos laisvės? Jo biografija dramatiška. Heroizmas žvėries narve, kankinio laimėjimų grandinė. Besąlyginė ištikimybė principui ir savo aukštajam *credo*. Gyvenimo epizodų vaizdai, sekantys įkandin vienas kitą, tarytum daugyveiksmės dramos eiga, kelias į moralinį triumfą, į laimėjimą.

Monografijos autorius kun. Pranas Gaida pasisakė nepretenduojas duoti visais atvejais tobula, pilnutinį veikalą. Tas kuklus prisipažinimas savaime suprantamas. Geležinės uždangos slėgtis pajusta savo makabrišku svoriu. Buvo dar kitas monografijos ko-autoriaus, kuris yra okupuotoje Lietuvoje. Jis išlieka po pseudonimu. Šis ko-autoriaus telkė medžiagą, rūšiavo, talkino. Tai būdingas pagrindinio darbas.

O vis dėlto veikalas gautas pirmaeilis, įtaigus, šiuolaikinis. Teksto dėstymas impulsyvus. Skaitytojas jaustų jaučia autoriaus įžvalgą į psichines didžiojo Ganytojo plonybes. Pranas Gaida, kelių gilių socio-psichologinių studijų ir filosofinių etiudų autorius, buvo likimo pašauktas imtis monografijos forma pateikti „Nemarus mirtingą“ profilį. Pranas Gaida, „Didžiojo nerimo“ (1961) autorius, atrado savo tezių ir idėjų įsikūnijimą — arkivyskupą kankinį Teofilijų Matulionį.

Monografijoje daug autentiškos medžiagos, ne perpasakojimo. Prieš kurį laiką kun. dr. J. Stakauskas gavo dalį duomenų iš paties arkivyskupo. Šie sudarė šios monografijos atsparos punktus. Po to, N.N. parengė epizodinio pobūdžio aprašymą. Visa surinktoji medžiaga pasiekė

laisvąjį užsienį, pasiekė šios monografijos autorių — redaktorių kun. Praną Gaidą. Todėl itin traukia dėmesį arkivyskupo laiškų skyrius, apie 100 puslapių, ir įvairių arkivyskupo gyvenimo tarpsnių liudininkų pareiškimai. Tai absoliučiai betarpė medžiaga, kaip žodinės nuotraukos, kaip grafiniai matyto vaizdo škiečiai.

Apie dvidešimt šaltinių — knygų, rašinių periodikoje — talkino autoriui plėsti detalizaciją, sotinti tekstą epizodais, praskambėti autentiškais pareiškimais, atskleisti laikotarpio koloritą. Asmenvardžių ir vietovardžių rodyklėje yra apie 1500 vienetų, kas rodo turinio apimtį.

Veikalo struktūra paprasta, stipri, logiška. Trys dalys apjungia audringą ganytojo gyvenimą. Epizodai ryškina dvasines protagonistų savybes, jo būdą ginti savo principus. Juk tikrai tokių ganytojų ir kunigų buvimas teroro alinamoje eklezijoje sukūrė naują: iš tylinčiosios bažnyčios, palaiptai, kaip fenikso iš pelenų, gimė kovojanti bažnyčia.

Pirmoje monografijos dalyje „Kunigas — Vyskupas — Kankinys“ 159 puslapiai byloja apie arkivyskupo vaikystę, kunigystę, vyskupystės erškėčius, kalėjimų ir naikinimo lagerių golgotas ir apie galutiną — moralinę — pergalę.

Antroji monografijos dalis rodo tuolaikinės spaudos ir liudininkų atsiliepimus apie didįjį velionį. Cituojami ir absurdiški sovietinės spaudos šmeižtai, šabloniški kaltinimai prieštarbine veikla. Tuos visus dažnai blasfemiškus tuščiažodžiavimus nublōškia netikėti liudininkų atsiminimai, kalintų kartu su arkivyskupu žmonių parodymai, bet ir sovietinių budelių nepajėgumas savo prasimanymais bei melais kautis su tiesa.

Štai kalinimo epizodas: „vyskupas nebeįstovėdavo ant kojų. Naktimis, sėdėdamas, laikydavo šv. Mišias, o aš jam patarnaudavau, atsakinėdavau ministrantūrai, iš jo rankų priimdavau ir šv. Komuniją. Drebedavo jam rankos.

Štai kalinimo epizodas: „vyskupas nebeįstovėdavo ant kojų. Naktimis, sėdėdamas, laikydavo šv. Mišias, o aš jam patarnaudavau, atsakinėdavau ministrantūrai, iš jo rankų priimdavau ir šv. Komuniją. Drebedavo jam rankos.

Štai kalinimo epizodas: „vyskupas nebeįstovėdavo ant kojų. Naktimis, sėdėdamas, laikydavo šv. Mišias, o aš jam patarnaudavau, atsakinėdavau ministrantūrai, iš jo rankų priimdavau ir šv. Komuniją. Drebedavo jam rankos.

Štai kalinimo epizodas: „vyskupas nebeįstovėdavo ant kojų. Naktimis, sėdėdamas, laikydavo šv. Mišias, o aš jam patarnaudavau, atsakinėdavau ministrantūrai, iš jo rankų priimdavau ir šv. Komuniją. Drebedavo jam rankos.

Štai kalinimo epizodas: „vyskupas nebeįstovėdavo ant kojų. Naktimis, sėdėdamas, laikydavo šv. Mišias, o aš jam patarnaudavau, atsakinėdavau ministrantūrai, iš jo rankų priimdavau ir šv. Komuniją. Drebedavo jam rankos.

Štai kalinimo epizodas: „vyskupas nebeįstovėdavo ant kojų. Naktimis, sėdėdamas, laikydavo šv. Mišias, o aš jam patarnaudavau, atsakinėdavau ministrantūrai, iš jo rankų priimdavau ir šv. Komuniją. Drebedavo jam rankos.

Štai kalinimo epizodas: „vyskupas nebeįstovėdavo ant kojų. Naktimis, sėdėdamas, laikydavo šv. Mišias, o aš jam patarnaudavau, atsakinėdavau ministrantūrai, iš jo rankų priimdavau ir šv. Komuniją. Drebedavo jam rankos.

Štai kalinimo epizodas: „vyskupas nebeįstovėdavo ant kojų. Naktimis, sėdėdamas, laikydavo šv. Mišias, o aš jam patarnaudavau, atsakinėdavau ministrantūrai, iš jo rankų priimdavau ir šv. Komuniją. Drebedavo jam rankos.

Kartą iš rankų iškrito švenčiausias... (psl. 228).

Sukrėčiančioji monografija kažin kam nejučiomis iškelia ir klausimą: kodėl iki šiol katalikybės avanpostas didžiulėje ateistinėje imperijoje, lietuviškoji eklezija, iki šiol neturi savo kardinolo? Anksčiau tylinčioji, dabar kovojančioji bažnyčia verta savo šventųjų nominacijos, o kardinolo purpuro neturi...

Retas aukštas dvasiškis gali įrašyti į savo *curriculum vitae* ir slapta konsekravimą į vyskupo pareigas, ir kalinimus naikinimo lageriuose, Solovkų izoliatoriuje, Vladimiro kalėjime...

Cia liudininko žodžiai, stebuklingai išlikę viešumai:

...ten jau laukė keli kareiviai. Jų vadovas perskaitė suėmimo įsakymą ir davė 15 minučių pasiruošti. Nuėjus į savo kambarį prel. J. Labukas apsivilko „stalinuką“, apsiavė vokiškais veltiniais, apsiūtaitis oda. Šalia jo stovėjęs kareivis ir nepalaido iš savo akių. Susodino jį ir vysk. T. Matulionį į sunkvežimį, aptraukė jį brezentu; sulipo 4 kareiviai su kulkosvaizdžiu ir automatais. Suimtieji vienas pas kitą atliko išpažintį. Liepė nesikalbėti ir perskyrė brezentu palatą... (psl. 127).

Taip pavaizduota jau trečioji arkivyskupo arešto scena, įvadas į kalėjimus ir tremtį. Labai norėta išrauti arkivyskupą Teofilijų Matulionį iš jo aplinkos, iš Lietuvos, iš jo įtakos jo ganomiesiems. Rauta, rauta ir neįveikta. Arkivyskupas netikėtai atlaikė teroro smūgius, bet slapta, Romai pavedus, konsekravo Birštone, nakties metu, 1957 metais gruodžio 25 d. per Kalėdas, vyskupą Vincentą Sladkevičių, kuris ilgainiui tapo didžia jėga bažnyčios arsenale.

Monografijos autorius Pranas Gaida surado istoriškai teisingą, isimintinę monografijos pavadinimą — „Nemarus mirtingasis“. Šiais metais rugpjūčio 20 dieną sukako 20 metų nuo nemarus arkivyskupo mirties. Jo žygis į istorinį ir religinį nemarumą tik pradėtas...

Monografijos autorius Pranas Gaida surado istoriškai teisingą, isimintinę monografijos pavadinimą — „Nemarus mirtingasis“. Šiais metais rugpjūčio 20 dieną sukako 20 metų nuo nemarus arkivyskupo mirties. Jo žygis į istorinį ir religinį nemarumą tik pradėtas...

Juozas Brazaitis 1903-1974)

NAUJI LE

• Juozas Brazaitis, RASTAI III. Literatūros baruose; knygų vertinimai; tautosaka. Išleido I Laisvę Fondas lietuviškai kultūrai ugdyti. Chicago, 1982. Redakcinė komisija: Alina Skrupskelienė ir Česlovas Grincevičius. Aplankas ir viršelis Ados Sutkuvienės. Spausdino „Draugo“ spaustuvė. 568 psl. Įsigyti šį, o taip pat ir pirmuosius du toms, galima „Drauge“, pas knygų platintojus, ir iš leidėjų, prisiunčiant po 15 dol. už tomą, adresu: I Laisvę Fondas, 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636.

Šio tomo pirmojoje dalyje spausdinami mūsų literatūros mokslininko ir publicisto Juozo Brazaičio studijiniai straipsniai, nagrinėjantys įvairius lietuviškosios literatūrinės kūrybos laikotarpius, arba svarstantys su jais susijusius estetinius, istorinius bei idejinius klausimus, aktualius to meto skaitytojams. Chronologine paskelbimo tvarka sudėti straipsniai tęsia pirmuose dviejuose tomuose lietuvių autorių kūrybos analizę, pilniau juos nušviesdami. Čia labiausiai galbūt matysime mums atsiskleidžiantį patį Brazaitį, kaip protą ir asmenybę, jo kritinės perspektyvos ir metodo stiprybes ir ribotumus.

Antroje dalyje yra Brazaičio periodikoje paskelbtos knygų recenzijos išėjimoje ir Nepriklausomoje Lietuvoje. Šis skyrius bus naudinga medžiaga lituanistinių mokyklų mokiniams ir studentams, kada kurso darbus rašant arba savarankiškai tyrinėjant pravartu patirti, kaip buvo pirmą kartą sutiktas viešojo spaudoje kuris nors kūrinys, dabar jau įėjęs į mūsų literatūros istoriją.

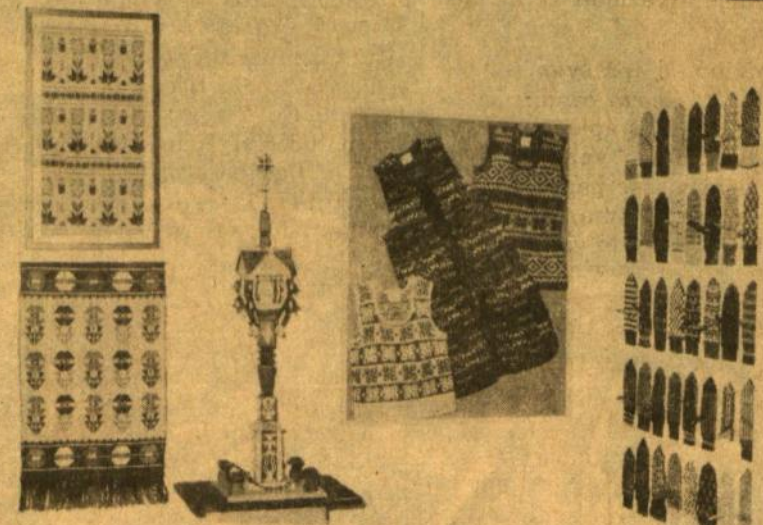
Trečioje dalyje atskirai sudėta Brazaičio straipsniai ir recenzijos tautosakos temomis. Nors jie saistomi ano meto tautosakos mokslo prielaidų ir metodikos, kai tuo tarpu tautosakos studijos yra viena sparčiausiai besivystančių humanitarinių mokslų šakų šiuo metu, šita Brazaičio kultūrinio palikimo dalis itin vertinga. Čia ryšku, kad Brazaitis tautosaką tyrinėja ir apie ją mąsto ne tik su moksliniu atidumu ir nuodugnumu, bet ir su didele meile patiems tautosakos kūrybiniais procesams bei su pagarba jos sukuriams pasauliams.

Gale pateikiama labai išsami straipsnių dokumentacija, liudijanti redaktorių atliktą didžiulį darbą medžiagą telkiant iš tokios įvairybės ir iš ne visada lengvai prieinamų šaltinių. Čia taip pat sudėta ir autoriaus nuorodos bei jo pateikiama bibliografija atskiriems savo straipsniams, bet jų tekstas nepakankamai aiškiai atskirtas nuo redaktorių pateiktos straipsnių dokumentacijos — čia jau spaustuvės sprendimas, dėl kurio gal tektų suabejoti. Būtų pravertusi jeigu ir ne dalykinė, tai bent asmenvardžių rodyklė. Taip pat gal nebuvo tikslo prie kiekvie-

Ilonos Rūbienės (kairėje) ir Aldonos Veselkienės (dešinėje) audiniai lietuvių tautodailės parodoje. Ant stalų: kryžiai, šiaudinukai, margučiai.

Nuotrauka J. Tamulaičio.

Lietuvių tautodailės parodoje, iš kairės, Ados Dragūnaitienės audiniai, A. Paskočimo kryžius ir Stasės Tallat-Kelpšienės megztos liemenės ir pirštinės.

Nuotrauka J. Tamulaičio.